

բայց այս խաչը ետքը վերցուեցաւ :

Եւ շէնքը Բստուծոյ պաշտամանը տաճար մը ըլլալու համար կը շինուէր . և անոր համար բոլոր ներսի ու դրսի զարդերը և քանդակագործ գրուագները՝ քրիստոնէական կրօնից լսեմ տեսարանները կը ներկայացընէին, և Սովսէսի, Բհարոնի, Յեսուայ, Վաւթի և այլն կենաց դիպուածները կը պատմէին : Բայց Վաղղիոյ () ըրնադիր ժողովքը, որ ամենայն բարեկարգութեան հետ կրօնքն ալ վերուց, 1791 տարւոյն փոխեց Սրբուհի յընդմիջէր ու գերեզմանատուն ըրաւ այն երևելի ազգայնոց, որոնք կամ իրենց հանճարովը, կամ բարեխառութեամբը և կամ իրենց ըրած ծառայութիւններովը բարերար եղած էին հայրենեաց : Բայց Սրբուհի յընդմիջէր եկեղեցին անունը փոխեց ու Պանթէոն Գաղղիական ըսուեցաւ . բնականապէս այն ամէն բաներն ալ վերցուեցան, որոնք կրօնից նշաններ էին ու շինուածքին եկեղեցի ըլլալը կը ցուցընէին : Եւ շէնքին եւանկիւնի ճակատին վրայ այս պարզ վերտառութիւնս գործմել տուին . Արանց աշխարհայ երախապէս հայրենիք : Եւ շէնքին կողմը ազատութեան ու նոյն ատենուան հասարակաց բարոյականին նշանները սկսան դուրս ցատքել . ամէն կողմ այլաբանութիւններու տակ՝ մարդուս իրաւունքները, օրինաց կարողութիւնը, հայրենասիրական անձնանուիրութիւնը և ազգին զօրութիւնը կը ներկայանային : Պանթէոնին մէջ թաղուելու առաջին պատիւ ունեցողն եղաւ Սիրապոյ մեծ ճարտասանը . հոս թաղուեցան Յովհ. Յակոբ Սուսոյ ու Սողէր ալ, հոս նաև Սարայի պէս գազանասիրտ մարդը, որ անարգանք ըրաւ այդ տեղւոյն : Եւ յետոյ իր կայսերութեան ժամանակ՝ հրամայեց որ Պանթէոնը դարձեալ եկեղեցի փոխուի, միանգամայն երևելի արանց գերեզմանատեղի ալ ըլլալով : Բայց հոս թաղուելու արժանացան Սոնդէպէլլայի դուքս Լան մարաշախար, Լակրանտ մեծ երկրաչափը, Պուկէնպիլ երևելի ճանապարհ

հորդը, և ուրիշ շատ հռչակաւոր անձինքներ : Պուրպոնեանց վերադարձին ժամանակ՝ վերոյիշեալ վերտառութիւնը վերուցին, և անոր տեղ հետեւեալ վերտառութիւնը դրին . Աստուծոյ Բարաց և մեծի ընդ պաշտպանութեամբ Սրբուհոյն Գեներալիւս Լուրովիկոս ժե յօնեայ, Լուրովիկոս ժե վերադարձոյ : 1830 տարւոյն յուլիսի իրեք օրուան խռովութենէն վերջը առջի վերտառութիւնը նորէն գրուեցաւ, ու ինչուան ետքի ժամանակներս երևելի արանց գերեզմանատուն էր . բայց Լուրովիկոս Երբոլէոն Վաղղիոյ հիմնական կայսրը հրամայեց որ դարձեալ Բստուծոյ պաշտամանը ընծայուի այդ շէնքը :

ՄԱՆՐԱՎԵՊ

Հաշտարմուրիւնը անվարձ լինար :

Սարգարիտա Սարուացի թագուհին իր հենրիկոս Գեղբօրը, ու իր երկանը Նաւարրայի թագաւորին դէմ պատերազմ բացեր էր : Եւ իր կայանքամ մը իր պզտի բանակը Սիլեօլ տ'Եթան ըստած քաղաքին դիմաց դրած կը կենար . դիպուածով նոյն տեղւոյն քաղաքապետին հայրը, որ Սարուոս տը Սիլեօգա կ'ըսուէր, իր բանակին մէջ կը գտնուէր . Սարգարիտա այս բանս իմանալով՝ հրամայեց քսան երօուն զինուորի մը որ առնեն տանին զանիկայ քաղաքին պարիսպներուն տակը, և թէ որ տղան քաղաքին դռները բանալ չտայ՝ հոնտեղը սպաննեն : Օրհնուորները այս անգութ առաջարկութիւնն ըրին Սիլեօգայի տղուն . բայց հայրը մէկէն ձայնը բարձրացուց ու կանչեց իրեն որդւոյն . «Ստածէ, որդեակ իմ, թէ գաղղիացի մը ինչ հաւատարմութի պիտի ունենայ ու ինչ պարտք ունի . և թէ որ ես ըսած ըլլայիքեղի որ անձնատուր ըլլաս, այդ խօսքն ըսողը քու հայրդ չէր ըլլար, հապա մասնիչ մը, վատ մարդ մը, և թշնամի քու՝ ու քու թագաւորիդ պատուոյն » : Օրհնուոր-

ները ձեռունին երկնցույն՝ որ իջեցը-
նեն սուրբերը Սիէօդայի գլուխը . բայց
տղան մէկէն նշան տուաւ իրենց ու կե-
ցուց : Իննաւ տուաւ դռները . ու կեղ-
ծելով որ հաշտութիւն պիտի խօսի
հետերնին՝ իրեք չորս հոգևով դուրս
ելաւ . ելածին պէս մէկէն ձեռքը սու-
րին դրաւ , կատաղութեամբ մը վազեց
անոնց վրայ , որ իրեն հօրը գլխուն՝
մերկ մերկ սուրբերը կը շողացնէին , և

անանկ փայլակի պէս սկսաւ հարուած-
ներ խաղցնել , որ վերէն պահապան
զօրքերէն շատին ոգին բռնկեցաւ ու
նոյնպիսի արագութեամբ գահավիժաւ
բար իրեն օգնութեան հասան : Սիէօ-
դայի հետ եկող զինուորներէն և ալ մէկ
մը կենդանի մնաց , և ինքը որդւոյն հետ
միատեղ փառօք ու անպատմելի ուրա-
խութեամբ քաղաքը մտաւ :

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Կ Ի Յ Դ Ե Պ Ք

Հիմակոսան Արեւելեան պատերազմը : (Տես երես 286)

1854

ՅՈՒՆՈՒՍԲ

4. Արեւմտեան տէրութեանց դաշնակից նաւա-
տորմիղները Վոսփօրը կը թողուն ու Սև ծով
երթալու ճամբայ կ'ելլեն . բայց Գաղղիոյ ու
Անգլիոյ զեսպանները առաջուցմէ Սեւաս-
դոքոյի ռուս նաւատորմին հրամայող ծո-
վակային կը ծանուցանեն որ այս շարժումները
Օսմանեան տէրութեւ ծովեզերեայ ամրոցներ
ու նաւահանգիստները ընդգէմամենայն յար-
ձակման պաշտպանելու համար է : Այս ծա-
նուցումը այն վախճանաւ կ'ընեն՝ որ ու իցէ
նաւական կռուոյ առջին առնեն , և ցուցը-
նեն որ խաղաղութիւնը պահելու համար միայն
նաւատորմիղները Սև ծով կը մտնեն :
5. Տրուէն տը Լիւի այդ ծանուցագիրը կը խաւ-
րէ Լոնտրա Վալենսքի կոմսին . Կոստան
զնուպոլսոյ դաշնագրական խօսակցութիւն-
ները վեննայի դաշնագրական խօսակցու-
թիւններուն հետ միացնելու համար՝ Գաղ-
ղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայն կ'առա-
ջարկէ որ Բէշիտ փաշային պատասխանը վեն-
նա հասնելուն պէս՝ անմիջապէս այս քաղա-
քիս մէջ արձանագրութիւն մը շինուի , որուն
մէջ այդ հեռակէտներս պարունակուին . Ա.
որ վեննայի խորհրդակցութիւնը Բէշիտ փա-
շային պատասխանը առաւ . Բ. այս պա-
տասխանը համաձայն է բարձրագոյն պե-
տութեանց տեսութիւններուն . Գ. պէտք
է անիկայ Բեգրպոլսոյ խաւրէլ իբրեւ հիմունք
մը առաջարկելով Դրան ու Ռուսաստանի
մէջ խաղաղութիւնը նորէն հաստատուելուն :
6. Չէզանէի քով (Ի Փոքրիկն Վալաքիա) պա-
տերազմ կ'ըլլայ : Ռուսերը , որոնց գլուխ էր
Անրէր տեղակալ զօրապետը , Սէլիմ փաշային

զօրքերուն յարձակմունքը կը մերժեն , և կը
բռնագատեն զՏաճիկները որ Գալաֆագի քո-
վերն ունեցած իրենց պատնէշները քաշուին՝
վեց թնգանթ աւար թողլով : Ամսուն 7,8 ,
և 9 օրերուն պատերազմը դարձեալ կը շա-
րունակէ . մասնաւորապէս 8ին սաստիկ ու
արիւնահեղ կռիւ կ'ըլլայ . Ռուսերը շատ
թնգանթ կը կորսնցնեն , ու Տաճիկները
Չէզանէի կը տիրեն . 10ին Ռուսերը Ռատո-
վան կը քաշուին . իսկ Տաճիկները պատե-
րազմի դաշտին կը տիրեն :

7. Գաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայն հե-
տեաւ շրջաբերակներ կը խաւրէ Կայսեր՝
Գերմանիոյ Դաշնակցութեան արքունիքնե-
րը ունեցած գործակալներուն . Հիմակոսան
եւած խնդրոյն մէջ՝ Գաղղիա Եւրոպայի հա-
ւասարակշռութիւնը միայն կը մտածէ : Թէ
որ աշխարհակալութեան փափաքով վա-
ռուած ըլլար , կայսերական կառավարու-
թիւնը կրնար ուրիշ դաշնակիցներ գտնել , և
իր արեւելք ընելիքներուն հատուցումը ուրիշ
տեղէն ձեռք ձգել : Այս պատճառներուն
համար կը հրաւիրենք զԳերմանիա որ Գաղ-
ղիոյ հետ միանայ , և օգնէ անոր հաստա-
տուն գործունէութեամբ մը , պատերազմը
խափանէ , և հաստատէ այն կարգն որ հաջիւ-
գրուեցաւ :

13. Վեննայի խորհրդակցութիւնը այս արձանա-
գրութիւնը կ'ընէ . Չորս մեծագոյն տէրու-
թեանց երեսփոխանները՝ խորհրդակցութե-
վերջին առաջարկութիւններուն (Տես 31
գեկտ . 1853) Բէշիտ փաշային տուած պա-
տասխանին հաւանցան , և որոշեցին Բեգր-
պոլսոյ խաւրէլու զանիկայ . (Տես 16) :

Սէլիմը , Մեծին Բրիտանիոյ Բեգրպոլսոյ
զեսպանը , պաշտօնագիր մը կը խրկէ Գլաքէն
տըն կոմսին այն ծանօթութիւններուն վրայօք ,
զորոնք ինքը բերնով հաղորդեց Ռուսաց կայ-
սերութեան աստենագրալի Նեսսեղոտ կոմ-
սին՝ դաշնակից նաւատորմիղներուն Սև ծով
մտնելուն առթով . (Տես 27 գեկտ . 1853) .